

Mennyi a szőlőmag kilója, bátyám?

Dunakeszi gazda egy pesti borhamisítási bizniszben

A SZŐLŐMAGOT RÉGEN LEGINKÁBB A SZŐLŐ- ÉS BORTERMELÉS BOSSZANTÓ ÉS FELESLEGES RÉSZÉKÉNT KEZELTÉK, MA UGYANAKKOR BIKATÍV ANYAGOKBAN GAZDAG ALAPANYAGKÉNT TARTJÁK NYILVÁN. 1936-BAN SZENT-GYÖRGYI ALBERT MÁR LEÍRTA, HOGY A SZŐLŐMAG TARTALMAZ VÉLEMÉNYE SZERINT A LEGNAGYOBB MÉRTÉKBEN ANTIOXIDÁNSOKAT. A MAI TUDOMÁNYOS ÁLLÁSPONT SZERINT A SZŐLŐMAG-ŐRLEMÉNY, -OLAJ ÉS -KIVONAT CSÖKKENTI A BETEGSÉGEK KIALAKULÁSÁNAK KOCKÁZATÁT, JAVÍTTJA A KÖZÉRZETET ÉS AZ EGÉSZSÉGI ÁLLAPOTOT IS. A 19. SZÁZAD VÉGÉN UGYANAKKOR BORHAMISÍTÁSHOZ IS FEL LEHETETT HASZNÁLNI.

A filoxéra által kipusztított magyarországi szőlőterületek

Szőlő és szőlőmag

MIVEL DUNAKESZI KÖZEL FEKSZIK A FŐVÁROSHOZ és mezőgazdasággal foglalkozó település volt, természetes, hogy részt vállalt Budapest élelmézésében. Tudjuk, hogy paradicsomot már az 1880-as évektől szállítottak a pesti piacokra, de más terményeikkel is megjelentek. A település homokos talaján már a 18. század közepétől termeltek szőlőt, készítettek bort, amelyeket a fővárosi népesség számára is értékesítették az itteni gazdák.

Országos szinten – így Dunakeszin és Alagon is – 1874-től jelent meg a filoxéra nevű rovar, amely a következő évtizedekben hatalmas pusztítást vitt végbe a kötött talajú szőlőállományban. A homoki ültetvényeket sokkal kisebb mértékben érintette, ráadásul a dunakesziek és az alagiak az elhalt növények helyére rendszeresen újakat telepítettek, így itt a termelés nem szűnt meg.

A járvány miatt nagymértékben csökkent a magyarországi bormennyiség és a szőlőtermelés is, ezért – különösen Budapestre – olcsó külföldi, elsősorban olasz borok érkeztek, amelyeket tisztán vagy magyar borokkal keverve hoztak forgalomba. Ezzel párhuzamosan megkezdődött a borok tudatos manipulációja és a mesterséges borok előállítás. A korszak heterogénné váló (fő)városi társadalma számára ugyanis a hamisított bort is értékesíteni lehetett, hiszen saját maguk már nem termeltek szőlőt, és nem is igényelték a minőségi borokat.

Ezt a helyzetet használta ki – egy dunakeszi gazda segítségével – néhány élelmes budapesti kocsmáros. Történt ugyanis, hogy a sokféle botrány után, amely a borhamisítás miatt addigra már kirobbant, a vendéglátóság új módszert keresett. Dunakeszi és más környékbeli települések szőlőt valóban szüretelő gazdáitól az addig értéktelennek tartott szüreti mel-

lékterméket, a szőlőmagot vásárolták fel, kilónként 2 forintos áron. „Az a jól ismert apró mag, amely a szőlőbogyóban húzza meg magát s ami után szőlőfogyasztók nem igen kíváncsoknak” – fogalmazott egy korabeli újság. A gazdák szüretkor a törkölyből szedték ki a magokat, a napon vagy a kályha mellett megszáritották, majd vászonzsákocskába tették és így adták el a kocsmárosoknak.

És hogy mire használták a kocsmárosok? A legsilányabb borokat vették meg, majd – amikor üzletükben a vevő megrendelte a vágott nedűt – két-három magot tettek a pohárba, kancsóba. Ha a fogyasztó szőlőmagot talált, mit is gondolt más, minthogy valódi bort iszik? Így megnyugodva rendelt még néhány pohárkával, kancsóval, hiszen becsületes kocsmárossal volt dolga. A tapasztalatok szerint a dolog pszichikailag annyira működött, hogy a „szőlőmagozott” lőréért akár többet is hajlandók voltak fizetni az italozók – mégpedig készségesen. A nevét nem vállaló dunakeszi gazda elárulta, hogy abban az esztendőben (1897) 16 kilogramm magot értékesített a pesti kocsmárosoknak, így 32 forintot keresett minden nagyobb erőfeszítés nélkül. (Vegyük figyelembe, hogy ebben az időszakban 1 kg marhahús ára 50 krajcár volt, 45 db tojás 1 forintba, 1 kg soroksári fehér kenyér 19 krajcárba került. Egy vincellér lakással, teljes ellátással havi 10, a vidéki városbeli kántorsegéd teljes ellátással havi 25 forintot kapott. Ehhez képest a dunakeszi gazda 32 forintja kisebb vagyonnak számított!)

Mi, késői utódok csak gyanítani tudjuk, hogy – miután e nyilatkozat napvilágot látott a korabeli sajtóban – ez a biznisz nem sokáig működhetett már a pesti kocsmákban, a szőlőmag pedig jóidőre ismét csak bosszantó melléktermékké vált.

**DR. KERESKES DÓRA GYŰJTEMÉNYVEZETŐ
RÉVÉSZ ISTVÁN HELYTÖRTÉNETI GYŰJTEMÉNY**